

LEZO HAUNDIA ETA AINTZINAKO BESTE LINAJE LEZOARREN INGURUKO GERTAKIZUNAK

Guillermo Lazon da Lezoko kondairan ezagutzen dugun lehenengo pertsonaia. Gero Navas de Tolosan burrukatutako Migel eta Joan Alkaiaga anaiak ezagutzen ditugu. Guregana ez da izen gehiagorik heldu, ematen duenez biztanle gehienak nekazariak edo artzainak zirelako.

Agian garai haietako gertakizun nahusienak Lapurdiko itsas-ertzetatik lapurtzera zetozten wikingoekin edukitako borrokaldirak izango ziren, edo bestela Akitaniako lurraldeetatik etortzen ziren erdi gerlari erdi lapurrekin izandakoak.

Gertakizun hauek ikusita, Alfonso I. erregeak flota kapitain nahusia zen Fortunato Villaviciosaren semeak badia zaintzera etor erazi zituen. Hauek, Pasai Donibanen eta Lezon finkaturik, laister lotu ziren Arizabalo eta Pildain sendi famatuekin. Hauen ondoreak ugaritu egin ziren bai Lezon eta bai Donibanen, eta haietako batzuk ospetsuak izango ziren. Hemen barririk Villaviciosa lezoarrak aztertuko ditugu.

DOMINGO VILLAVICIOSA. — XVI. mendean Flandriara joana, flotatxo baten almirante bezala. Han bertan hil zen.

MARTIN VILLAVICIOSA. — Itsasgizona baita ere, 1582an frantsesekin edukitako itsas gudate batetan hilik.

JOANES VILLAVICIOSA. — Ozeanoko eskua baten jenerala izendatutakoa.

JOANES VILLAVICIOSA (edo Joanes Lezoko). — Martinen semea. Agiri eta papera askotan bigarren izenarekin azaltzen da sarritan.

JOAN LEZO. — Aurrekoaren semea. Bere aitarekin batera hilik, kortsarioen aurka borrokatzen ari zirelarik.

JUANOT VILLAVICIOSA. — Nahiz eta jaiotzez sanjuandarra izan, Lezon bizi izan zen bere sendiarekin batera. Errege Eskuadraren almirante nahusia izandakoa.

MIGEL eta ESTEBAN VILLAVICIOSA.—Aurrekoaren semeak eta Felipe II. erregearen zerbitzutan biak. Lehenengoa 1573an hil zen holandarrekin borrokatzen, eta bigarrenak bere aitaren izan zen Errege Eskuadraren almirante titulua heredatu zuen.

BIZKAIA edo **BIZKAIARENEA** linajeak Lezo eta Donibaneren artean finkatu ziren, eta beraien lurrek oso arazo haundiak eta oso istilu biziak ekarri zituzten, bai Donibanek eta bai Lezok lurren jabetza erreklamatzeko bait zuten.

BORDA eta **DARIETA-BAZKARDO** linajeei dagokienez, ospe haundiko kapitainak sortu zituztela esan beharra dago.

JAIME ZAMORA. — Errege Eskuadrako piloto nahusia. Felipe II.aren garaian Florida, Flandria, Ingalaterra, Eire, Eskozia eta Norbegiako itsaertzeak ikuskatu eta ikertu egin zituen, eta bidai hauei buruzko «Mareas derrotas» izenburuko tratadua idatzi zuena.

Bestaldetik gerrateak eta burrukaldiak etengabeki errepikatzen zirenez gero, beren zorigaiztoko ondorioak oso ugariak izaten ziren. Honela familia askok etxea askotan eta beste askotan bizitza bera galdu egiten zuten. Esate baterako, Joan Nuñez Lezokoak, Lezo izeneko etxe zaharren nahusia zena, etxea galdu zuen frantsesek suntsitua; eta dirutza bat eskatzeko pentsamentuz, bere semea bahitu egin zuten, baina bidean, bere bahitzaileen deskuido bat aprobetxatuz, ihesari ekin zion.

Abendaño eta Oianilletako jaunei antzeko gauza gertatu zitzaizkien, eta biek etxea galdu zuten frantses gerlariek zeharo hondaturik.

Bainan kontuan izan behar ditugu, Pasaia Donibane eta Lezo hainbat urtetan loturik egonez, Lezoko bizitzan eta maila guztietako ekintzetan parte hartu duten pasaitarrak. Azken hauen artean JOANJO BIZKAIA, Lezon kapera partikular bat eraiki zuena. Eta lotura honen beste frogak emanaz, XVII., XVIII. eta XIX. mendeko hasieran ere, harruntak izan ziren noblezia edo hidalgia frogakizunetan, bi herrietako, abizen berdina zuten sendiek batera borrokatu zutela aipatuko dut. Honela gertatu zen ARRIBILLAGA, ARTIGA, ARRIETA, AURELA, AIBAR, KAREAGA, SAGARDIZAR, SALABERRIA, UGARTEMENDIA, BIDARTE, LARTZABAL, MENDIBURU, MINONDO-IRIGARAI, OLAZIREGI, OIANGUREN..., eta beste abizen askoren kasuetan.

XVII. mendean FRANTZISKO GAIN-TZA aipatzeko beharrean gaude. Dirudiezez, 1658an Gaintxurizketan oraindik zutik diraun Gaintza baserrian jaioa. Apai-za sarturik, Irungo Parrokiako erretorea izendatu zuten, eta hortik aurrera kargu honekin batera, idazle lanetan saiatu zen. 1738an «Historia de Irun-Uranzu» idatzi zuen eta Iruinean argitaratu zituen.

XIX. mendean badugu baita ere zer aipatzekorik. Agian garrantzitsuena EUGENIO OTSOA idazle trebea eta emankorra. Lezon jaioa 1815an eta Madrilen hila 1872an. Madrilen egin zituen bere lehenengo ikasketak eta gero Farisera abiatu

zen Arte eta Ofizio eskolako ikasle gisan, margolaritzan aritzeko asmoz, baina ordutxarreko gaisotasun batek jota, bide horri utzi egin behar izan zion. Han, Parisen, «Colección de los mejores autores españoles antiguos y modernos» izenburuko liburu sorta zuzendu zuen. 1844an itzuli egin zen, eta 1847an espainiararen akademikotzat onartu egin zuten. 1854 urtean arazo politikoek beharturik Portugal eta Ingaleterra aldera aldegin zuen. Literatura kritikoa eta eruditoa da gehienbat, baina sormenezko zenbait lan ere idatzi zuen, adibidez drama batzuk: «Un día de 1823» eta «Incertidumbre y amor» (Madrilen, 1835an); Elaberri historikoak: «El auto de fe» (1837) —Felipe II.a eta Carlos, bere semeari buruzkoa—; eta olerki liburu bat: «Ecos del alma» (Parisen, 1841an).

Bere «Miscelánea de literatura, viajes y novelas» delakoan, askotariko gaietaz tratatzen du. Kazetaria, Carlota Madrazorekin ezkondu, honen anaiaren (Pedro Madrazo) «El artista» izparringea zuzendu zuen. Kritiko bezala «La gaviota» obraren balioa aurkitu zuen, eta erudito bezala liburu hauek argitaratu zituen: «El tesoro del teatro español», «El tesoro de los romanceros españoles», «Rimas inéditas del siglo XV», «Apuntes para una biblioteca de escritores españoles contemporáneos en prosa y verso» (1840) eta «Catálogo de los manuscritos españoles de las bibliotecas de París» (1844). Baita ere, egile espainiarren liburutegiko argitalpenak egin zituen. Bestaldez, bere gutun liburua oso interes handikoa dela esan beharra dago.

Oso ideia liberaleko gizona, Eugenio Otsoa da seguraski, Lezo herriak eman duen mailarik goreneko intelektuala.

KARLOS ETXEZURIETA

«Lezo Herriaren ikuspegi

sozio-ekonomiko-historikoa» (1983)